

İNSANLAR

MATT HAIG

Çeviri: Elif Ersavcı

domingo

İNSANLAR
MATT HAIG

Özgün ismi: *The Humans*
© 2013 Matt Haig

Bu kitap ilk olarak *The Humans* adıyla İngilizcede basılmıştır.
Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Telif Ajansı aracılığıyla
Canogate Books Ltd.'den alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:
© 2022 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.
Sertifika No: 46105

Çeviri: Elif Ersavcı
Son okuma: Ümran Özbacı
Kapak tasarımı: © www.asmithcompany.co.uk
Kapak ve sayfa uyarlama: Betül Güzhan

ISBN: 978 605 198 219 9

Baskı: Mart 2022
Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 Haramidere Avcılar 34310 İstanbul
Tel: (212) 412 17 77 • Sertifika No: 44451

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün
yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik
herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Harbiye Mah. Cumhuriyet Cad. Pak Apt. No: 30
Kat: 1 Daire: 3 Şişli İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr

www.domingo.com.tr

Önsöz
**(Korkunç bir talihsizlik karşısında
mantıksız bir umut)**

Bu satırları okuyanlarınızın büyük çoğunluğunun insanların bir mitten ibaret olduğuna inandığını biliyorum, ama ben size onların gerçekten var olduklarını bildirmek üzere buradayım. Bilmeyenler için söyleyeyim, insan dediğimiz şey orta zekâlı ve iki ayaklı bir yaşam formu; evrenin çok ıssız bir köşesinde yer alan küçük ve sulu bir gezegende, büyük ölçüde yanılısamarla dolu bir varoluş sürdürüyor.

Bu varlıklardan daha önce de haberi olanlar ve beni onların gezegenine gönderenler için de şunu ekleyeyim: İnsanlar pek çok bakımdan tahmin ettiğiniz kadar tuhaflar. Ayrıca ilk bakışta fiziksel özellikleri karşısında dehşete kapılabileceğiniz de doğru.

Sadece yüzlerinde bile bir sürü korkunç gariplik var: yüzün merkezinde duran yumru şeklindeki burun, ince derili dudaklar, “kulak” dedikleri, alabildiğine ilkel harici işitme organı, minik gözler ve akıl sır erdirilmesi imkânsız anlamsızlıktaki kaşlar. Zihinsel olarak hepsini sindirmek ve kabul etmek uzun zaman alıyor.

Alışkanlık ve âdetlerinde de ilk başta epey kafa karıştıran muammalar var. Konuştukları konularla konuşmak istedikleri konular nadiren kesişiyor. Bedenlerinden utanmalarına ve kıyafet kurallarına gelince, bunları ucundan kıyısından anlamaya başlayabilmeniz için doksan yedi kitap yazıp her şeyi uzun uzun anlatmam gerekir.

Tabii ya, Kendilerini Mutlu Etmek İçin Yaptıkları Ama Aslında Hayatı Onlara Zehir Eden Şeyler’i de unutmayalım. Sonu gelmeyen bir liste bu. Alışveriş yapmak, televizyon izlemek, daha iyi bir iş bulmak, daha büyük bir ev almak, yarı otobiyografik romanlar

yazmak, yavrularını eğitmek, derilerini birazcık daha az yaşlı göstermek ve bütün bunların bir anlamı olabileceğine inanmaya yönelik üstü kapalı bir umut beslemek listedeki kalemlerden bazıları.

Evet, hepsi acı verici ölçüde komik. Ama Dünya'dayken insan şiirlerini de keşfettim. Şairlerden biri, hem de en iyisi (Emily Dickinson) şöyle demiş: "Olasılıkta yaşıyorum." Biz de biraz alttan alıp aynısını yapalım. Zihinlerimizdeki duvarları bir süreliğine yıkalım, çünkü okumak üzere olduğunuz şeyi anlamak için sahip olabileceğiniz her türlü önyargıyı bir kenara bırakmanız gerekiyor.

Ve şunu düşünelim: Ya insan yaşamının gerçekten bir anlamı varsa? Ya –bir anlamına bunun mümkün olabileceğini düşünün– Dünya'daki yaşam sadece korkulası ve gülünesi değil, aynı zamanda kutsanası bir şeyse? Ya öyleyse?

Bazılarınız benim yaptığım şeyi biliyor olabilir, ama sebebini hiçbiriniz bilmiyorsunuz. Bu belge, bu rehber, bu hikâye –nasıl iserseniz öyle deyin– her şeyi açıklayacak. Sizden bu kitabı önyargılı olmadan okumanızı ve insan yaşamının gerçek değerini kendi adınıza biçmenizi rica ediyorum.

Huzur sizinle olsun.

BİRİNCİ BÖLÜM

Topladım gücümü elime

Olmadığım adam

Peki, ne şimdi bu?

Hazır mısınız?

Tamam. Derin bir nefes alın. Başlıyorum.

Bu kitap, şu anda elinizde tuttuğunuz bu kitap, gerçekten *burada*, Dünya’da yazıldı. Bu kitap hayatın anlamı ve hiçbir şey hakkında. Birini öldürmenin ve birilerini kurtarmanın nelere mal olduğu hakkında. Aşk ve ölü şairler ve fıstık ezmesi hakkında. Madde ve antimadde, varlık ve yokluk, umut ve nefret hakkında. Isobel adlı kırk bir yaşında dişi bir tarihçi ile onun Gulliver adlı on beş yaşındaki oğlu ve dünyadaki en akıllı matematikçi hakkında. Lafın kıyası, insan olmak hakkında.

Öncelikle zaten bariz olan bir şeyi söyleyeyim izninizle. Ben onlardan biri, yani bir insan değildim. O ilk gece, soğuşun, karanlığın ve rüzgârın ortasında, insan olmakla yakından uzaktan hiçbir alakam yoktu. Benzinlikte *Cosmopolitan* okumadan önce bu yazı dilini de hiç görmemiştim. Sanıyorum siz de ilk kez şimdi görüyorsunuz. İnsanların hikâyeleri nasıl tükettiğine dair fikir verebilmek adına bu kitabı bir insan nasıl hazırlayacaksa ben de öyle hazırladım. Kullandığım kelimeler insanların yazı tipiyle yazılmış, insanların yaptığı gibi art arda sıralanmış insan kelimeleri. En egzotik ve ilkel dilsel formları bile neredeyse anında çevirebilme yeteneğiniz sayesinde bunun bir sorun yaratmayacağını biliyorum.

Yani, tekrar altını çizeyim, ben Profesör Andrew Martin değilim. Sizin gibi biriydim.

Profesör Andrew Martin sadece bir roldü. Bir kamufraj. Bir görevi yerine getirebilmek için yerine geçmem gereken biri. Görevin yerine getirilebilmesi için kaçırılıp öldürülmesi gereken biri. (Bu açıklamanın biraz kötü tınladığının farkındayım, bu yüzden en

azından bu sayfanın geri kalanında ölüm bahsini bir daha açmaya özen göstereceğim.)

Kısacası ben kırk üç yaşında bir koca, baba ve Cambridge Üniversitesi'nde ders veren, hayatının son sekiz yılını o vakte kadar çözülemez olduğu düşünülen bir matematik problemini çözmeye adanmış bir matematikçi değildim.

Dünya'ya adım atmadan önce yandan ayırdığım kahverengi saçlarım yoktu. Aynı şekilde Holst'un "The Planets" bestesi ya da Talking Heads'in ikinci albümü hakkında bir fikrim de yoktu, zira müzik kavramına pek sıcak bakmıyordum. En azından bakmam gerekirdi. Avustralya şarabının gezegenin diğer bölgelerinden gelen şaraplara kıyasla daha kalitesiz olduğunun tartışılmaz bir gerçek olduğuna inanmam da beklenemezdi. O zamana kadar sıvı nitrojenden başka bir şey içmemiştim neticede.

Evlilik sonrası dönemde yaşayan türlerden birinin üyesi olduğumdan, karısını ihmal edip öğrencilerinden birine göz koyan ve İngiliz Springer Spaniel'ini –"köpek" olarak da bilinen kıllı ve evcil bir tanrının cinslerinden bu- yürüyüşe çıkarma bahanesiyle evden kaçıp öğrencisiyle buluşan bir koca olmadığımı da söylememe gerek yok herhalde. Matematik üzerine kitaplar yazmadığım gibi, yayıncılarıma kapakta artık on beşinci yıl dönümünü kutlamaya hazırlanan bir fotoğrafımı kullanmaları için baskı da yapmadım.

Hayır, ben o adam değildim.

O adama karşı bir şey hissediyor da değildim. Yine de adam gerçektir, ben ne kadar gerçeksem, siz ne kadar gerçekseniz, o da o kadar gerçek biri, memeli bir yaşam formu, 2n kromozomlu ökar-yotik bir primat, o gece yarısından beş dakika önce masasının başına oturmuş bilgisayarının ekranına bakıp sade kahve içen biriydi. (Merak etmeyin, kahve denen şeyi ve onunla yaşadığım talihsiz serüvenleri daha sonra açıklayacağım.) Keşfi yaptığında sandalyesinden zıplamış, zihni daha önce hiçbir insan zihninin varmadığı bir yere, bilginin en ucuna varmıştı.

Keşfini yaptıktan hemen sonra gözcüler tarafından kaçırıldı. Gözcüler benim işverenlerimdi. Profesör Andrew Martin'le

karşılaşmam kısacık bir an sürdü. Pek çok açıdan eksik kalsa da okuma yapılmasına yetti bu. Aslında okuma fiziksel açıdan tamdı, ama zihinsel açıdan değil. İnsan beyinleri klonlanabiliyor, ama beyinlerinin içindeki şeyleri, en azından büyük kısmını klonlayamıyorsunuz, bu yüzden çoğu şeyi kendi kendime öğrenmek zorunda kaldım. Dünya gezegenine kırk üç yaşında doğmuş bir bebek gibiydim. Sonraları profesörle normal bir şekilde tanışmamış olmak canımı sıkacaktı, çünkü bu çok işime yarayabilirdi. Bana Maggie meselesini anlatabilirdi mesela. (Ah, ne kadar isterdim bana Maggie'den bahsetmesini!)

Ne olursa olsun, sonradan edindiğim hiçbir bilgi o süreci durdurmak zorunda olduğum şeklindeki basit gerçekliği değiştiremezdi. Oraya bu yüzden gitmiştim. Profesör Andrew Martin'in keşfinin kanıtlarını yok etmek için. Yalnızca bilgisayarlarda değil, canlı insanlarda da saklı kanıtları yok etmek için.

Pekâlâ, hikâyeye nereden başlamalı?

En başından herhalde. Arabanın bana çarptığı yerden.

Bağlamsız kelimeler ve dilde ilk denemeler

Evet, dediğim gibi, arabanın çarptığı yerden başlamalıyız.

Öyle olmak zorunda, gerçekten. Çünkü ondan önce uzun bir süre hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey, hiçbir şey, hiçbir şey ve sonra...

Bir şey.

Ben, orada duruyordum, “yol”da.

Kendimi yolda buldum ve anında farklı farklı tepkiler verdim. Öncelikle, o hava neydi öyle? Buna alışık değildim, hava üzerine düşünülecek bir şey olmamıştı benim için daha önce. Ama burası İngiltere’ydi, Dünya’nın bu kısmında hava üzerine düşünmek başlıca insan faaliyetiydi. Üstelik haklılardı da. İkincisi, bilgisayar neredeydi? Bir bilgisayar olması gerekiyordu. Gerçi Profesör Martin’in bilgisayarının nasıl görüldüğü hakkında pek bir fikrim yoktu. Belki de yol gibi görünüyordu. Üçüncüsü, o gürültü neyin nesiydi? Bir tür boğuk uğultu. Ve dördüncüsü: Geceydi. Ben ev kuşu olduğumdan gece dışarıda olmaya alışık değildim. Gece dışarıda olmaya alışık olsaydım bile bu alışık olduğum türden bir gece değildi. Gece çarpı gece çarpı gece gibiydi. Gece üssü üçtü. Uzlaşmaz bir karanlık doldurmuştu gökyüzünü, ne yıldızlar vardı ne de ay. Güneşler neredeydi peki? Güneşleri var mıydı bu gezegenin? Soğuğa bakılırsa olmayabilirdi. Soğuk tam bir şoktu benim için. Ciğerlerim sızlıyordu, tenime vuran sert rüzgâr yüzünden tir tir titriyordum. İnsanlar evlerinden hiç çıkıyor mu acaba diye düşündüm. Çıkıyorlarsa deli olmalıydılar.

Nefes almak da başta zor geldi. Ve bu ciddi bir sorundu. Nefes almak insan olmanın en önemli gerekliliklerinden biriydi nihayetinde. Ama sonunda olayı kaptım.

Bir diğer sıkıntı. Olmam gereken yerde değildim, bu giderek daha da netleşiyordu. Kaçırılmadan önce o neredeyse orada olmam lazımdı. Yani bir ofiste, ama burası ofis değildi. Bunu o zaman, o halimle bile anlamıştım. Ofis denen şeyin içinde uçsuz bucaksız görünen bir gökyüzü ve gökyüzünü tamamlayan karanlık bulutlar ve görünmeyen bir ay olamazdı herhalde.

Durumu anlamam biraz zaman aldı. O zamanlar yolun ne demek olduğunu bilmiyordum ama şu anki birikimimle size yolun bir hareket noktasıyla varış noktasını birbirine bağlayan şey demek olduğunu söyleyebilirim. Bu önemli. Tahmin etmiş olabileceğiniz üzere, Dünya'da bir yerden bir yere bir anda gidemiyorsunuz. Teknoloji henüz o noktada değil. Hatta hiç yakınında değil. Hayır. Dünya'da yaşarken bir yere varmak için epey bir zaman harcamak zorundasınız, yollar, raylar, kariyerler, ilişkiler, her şeyde böyle bu.

Üzerinde bulunduğum yol bir otoyoldu. Otoyol Dünya'da var olan en ileri yol türüdü ve çoğunlukla insanlar bir şeyde ne kadar ilerlemişlerse o şeyde ölüm ihtimali o kadar yüksekti. Çıplak ayaklarım asfalt denen şeyin üzerinde duruyor ve tuhaf, sert dokusunu hissediyordu. Sol elime baktım. Çok kaba saba ve yabancı göründü gözüme, ama o parmaklı ve acayip şeyin benim bir parçam olduğunu kavrayınca kahkahalarım boğazımda tıkanıdı. Kendime yabancıydım. Ha, bu arada o boğuk uğultu devam ediyordu ama artık çok boğuk değildi. Daha net duyuyordum sesi.

Büyük bir hızla yaklaşan şeyi o anda fark ettim.

Işıklar.

Beyaz, geniş ve alçak işıklar. Hızlı hareket eden bir çöl süpürücünün parlak gözleri olabilirdi bunlar pekâlâ. Gümüş sırtlı yaratık yaklařtıķça çığlıklar atıyor, yavaşlayıp yön değiştirmeye çalışıyordu.

Yoldan çekilecek vaktim yoktu. En azından artık yoktu, çok fazla beklemiştim.

Böylece büyük, amansız bir kuvvetle çarptı bana. Ayaklarımı yerden kesen, beni uçuran bir kuvvetle. Bildiğiniz anlamda uçmadım tabii, insanlar uzuvlarını ne kadar çırparlarsa çırpsınlar

uçamazlar çünkü. Tek gerçekçi seçenек acı duymaktı, onu da yere tekrar inene kadar duydum zaten, sonra da hiçliğe döndüm yine.

Hiçbir şey, hiçbir şey ve sonra...

Bir şey.

Üstünde kıyafetler olan bir adam üzerime eğilmişti. Yüzünün yakınlığı canımı sıkılmıştı.

Aslında canımı sıkmaktan biraz daha fazlasını yapmıştı.

Basbayağı tiksinişmiş, dehşete düşmüştüm. Daha önce bu adama benzeyen bir şey görmemiştim hiç. Yüzü, üstündeki anlaşılmasız delikler ve çıkıntılarla çok yabancıydı. Özellikle burun çok tedirgin ediciydi. Deneyimsiz gözlerime, yüzünün içinde başka bir şey varmış da dışarı çıkmaya çalışıyormuş gibi görünüyordu. Daha aşağı baktım. Kıyafetlerini fark ettim. Sonradan gömlek, kravat, pantolon ve ayakkabı olduğunu öğreneceğim şeyler giymişti. Oralı biri olarak daha normal giyinemezdi ama o sırada bana öyle tuhaf görünüyordu ki, gülsem mi çığlık mı atsam bilemedim. Adam yaralarına bakıyordu. Daha doğrusu *yaralarımı arıyordu*.

Sol elimi kontrol ettim. Bir şey olmamıştı. Araba bacaklarımla, sonra da gövdemle çarpışmıştı, ama elim iyiydi.

“Mucize,” dedi adam sessizce, bir sır verir gibi.

Ama kelime anlamsızdı.

Yüzüme odaklanıp arabaların gürültüsünü bastırmak için sesi ni yükseltti. “Ne yapıyorsun burada?”

Hâlâ anlamsız. Sadece hareket eden ve ses çıkaran bir ağız.

Basit bir dil konuştuğunu anlamıştım anlamasına ama yeni bir dilin bütün dilbilgisel yapbozunu çözebilmem için en azından yüz kelime duymam gerekiyordu. Üstüme gelmeyin. Aranızdan bazılarının bunu yalnızca on kelimeyle, hatta tek bir sıfat tamlamasıyla yapabildiğini biliyorum. Ama ben dil konusunda iddialı olmadım hiçbir zaman. Seyahat etmekten hazzetmeme sebeplerimden biri de bu galiba. Bu arada şunun da altını çizeyim. Buraya gönderilmeyi ben istemedim. Birinin bu işi yapması gerekiyordu ve İkinci Dereceden Denklem Müzesi’ndeki kâfirane konuşmamı, sözümona matematiksel saflığa karşı işlediğim suçtu takiben gözcüler

bunun benim için uygun bir ceza olacağına ikna olmuşlardı. Akli başında hiç kimsenin böyle bir görevi isteyerek üstlenmeyeceğini biliyorlardı ve görevim hayli önemli ve zor olsa da, sizin gibi ben de evrende bilinen en ileri ırka mensup olduğumdan bu işin üstesinden gelebileceğime eminlerdi.

“Seni bir yerden tanıyorum. Yüzün çok tanıdık. Kimsin sen?”

Kendimi yorgun hissediyordum. Işınlanmanın, madde değiş-tirmenin ve biyomontajın da böyle sıkıntıları var işte. Canınız çıkıyor. Kendinize geldiğinizde epey bir enerji kaybetmiş oluyorsunuz.

Kendimi karanlığa bıraktım ve mora, laciverte çalan, evi hatırlatan rüyaların tadını çıkardım. Çatlamış yumurtalar, asal sayılar ve yeri durmadan değişen ufuklar gördüm.

Sonra uyandım.

Tuhaf bir aracın içinde, ilkel bir kalp tarama cihazına bağlıydım. Tepemde iki insan vardı, biri erkek, öteki dişiydi (dişinin görünüşü en büyük korkumu doğrular nitelikteydi, insan türünün çirkinliği erkeklere özgü değildi maalesef) ve ikisi de yeşil şeyler giymişlerdi. Sanırım bana bir şey soruyor ve bunu hayli telaşlı bir şekilde yapıyorlardı. Telaşlarının sebebi benim yeni üst uzuvlarımı kabaca tasarlanmış elektrokardiyografik ekipmandan kurtulmak için kullanmam olabilirdi. Beni engellemeye çalıştılar ancak görünüşe göre işin içindeki matematikten pek anlamıyorlardı, bu yüzden yeşil kıyafetli o iki insanı yerde acıdan kıvrandır halde bırakırken hiç zorlanmadım.

Sürücü daha önemli bir soru sormak üzere bana döndüğünde ayağa kalktım; kalkarken bu gezegende yerçekiminin ne kadar fazla olduğunu fark ettim. Araç hızlı hareket ediyordu ve sirenin inişli çıkışlı ses dalgaları dikkatimi dağıtıyordu ama kapıyı açtım ve yol kenarındaki yumuşak bitki örtüsüne atladım. Bedenim yuvarlandı. Saklandım. Sonra, ortaya çıkmanın güvenli olduğuna ikna olunca tekrar ayağa kalktım. İnsan eline kıyasla ayak daha az rahatsız edici bir şey, tabii ucundaki parmakları saymazsanız.

Orada bir süre durup önümden geçen o acayip arabalara baktım. Arabalar yerle temas kurmak zorundaydı, anladığım kada-

rıyla fosil yakıtına bel bağlamışlardı ve her biri çokgen üreteçlerin çalışmasından bile daha çok ses çıkarıyordu. İnsanlar arabalarının içinde giyinik, dairesel bir yön kontrolü ekipmanına yapışmış ve bazıları harici iletişim cihazları kullanırken daha bir tuhaf görünüyorlardı.

En zeki yaşam formunun bile hâlâ kendi arabasını kullanmak zorunda olduğu bir gezegene gelmiştim...

Kendi gezegenimizde alışık olduğumuz basit lükslerin değerini hiç bu kadar anlamamıştım. Daimi ışık. Pürüzsüz ve akışkan trafik. Gelişmiş bitki yaşamı. Tatlandırılmış hava. Hava durumu diye bir derdin olmaması. Ah, sevgili okuyucularım, buraları hiç bilmiyorsunuz.

Arabalar yanımdan geçerken yüksek frekanslı kornalarını çalıyorlardı. Gözleri fal taşı gibi, ağızları bir karış açılmış suratlar araba pencerelerinden bana bakıyordu. Anlamıyordum, onlar ne kadar çirkinse ben de o kadar çirkindim artık. Neyi yanlış yapıyordum? Neden göze batıyordum? Belki de sorun bir arabanın içinde olmamamdı. Belki de insanlar böyle yaşıyor, arabalarından hiç çıkmıyorlardı. Ya da beni üzerimde kıyafet olmadığı için yadırgıyorlardı. Hava soğuk olmasına soğuktu, ama suni bir beden örtüsünün eksikliği gibi önemsiz bir şey bunca tepki toplayabilir miydi? Hayır, mesele bu kadar basit olamazdı.

Gökyüzüne baktım.

Ay ince bir bulutun ardında belli belirsiz seçiliyordu şimdi. Sanki o da diğerlerinin şaşkınlığıyla bakıyordu bana. Ama yıldızlar hâlâ görünmüyordu. Yıldızları görmek istiyordum. Beni rahatlatmalarını istiyordum.

Bu da yetmezmiş gibi, yağmur yağması yüksek bir ihtimaldi. Yağmurdan nefret ediyordum. Yağmur, kubbelerin altında yaşayan sizler için olduğu kadar benim için de adeta mitolojik boyutlarda bir dehşet kaynağıydı. Aradığım şeyi bulutlar açılmadan önce bulmam gerekiyordu.

Önümde alüminyumdan yapılmış dikdörtgen bir levha vardı. Kelimeleri bağlamdan kopuk görmek dili yeni öğrenenler için kafa

karıştırıcıdır, ama levhadaki ok seçenek dahilindeki tek yönü gösterdiğinden takip etmekten çekinmedim.

İnsanlar camlarını açıp motorlarının seslerini bastırmak için bağıra çağıra bir şeyler söylemeye devam ettiler. Bazen de şen bir tavır takınıyor, orminurklar gibi ağız sıvılarını benim olduğum yöne doğru tükürüyorlardı. Ben de aynı dost canlısı tavırla onlara tükürüp ağız sıvımı yanımdan hızla geçen yüzlere denk getirmeye uğraşıyordum. Bu onların daha çok bağırmasına yol açıyordu ama bağırmaalarını dert etmemeye çalışıyordum.

Ağır bir vurguyla dile getirdikleri “Çekil şu yoldan seni pislik otuzbirci!” kelimelerinin ne anlama geldiğini yakında anlayacağımı düşünerek yürümeye devam ettim, tabelayı geçtim ve sonra yol kenarında aydınlatılmış ama sinir bozucu şekilde hareketsiz duran bir bina gördüm.

Buraya gireceğim, dedim kendi kendime. Buraya girecek ve sorularıma cevaplar bulacağım.